

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО**

Факультет дошкільної та початкової освіти
імені Валентини Волошиної
Кафедра початкової освіти

ДИПЛОМНА РОБОТА

на тему: **РОЗВИТОК КРЕАТИВНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА
УРОКАХ МАТЕМАТИКИ ЗАСОБАМИ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР**

Студентки 2 курсу МАП групи

Освітньої програми: Початкова освіта
Дошкільна освіта
Спеціальності: 013 Початкова освіта
Галузі знань 01 Освіта / Педагогіка
Ступеня вищої освіти: магістр
Марценюк Аліни Михайлівни

Науковий керівник: **Імбер В.І.**, канд. пед. наук, доцент.

Розширена шкала _____
Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____
Голова комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)
_____ (підпис) (ініціали, прізвище)
_____ (підпис) (ініціали, прізвище)

Вінниця – 2022

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ	10
1.1. Дефінітивний аналіз базових понять дослідження.....	10
1.2. Сучасні підходи до розвитку креативності молодших школярів.....	20
1.3. Діагностика стану сформованості креативності молодших школярів на уроках математики засобами дидактичних ігор.....	27
РОЗДІЛ 2 МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ ЗАСОБАМИ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР	45
2.1. Педагогічні умови розвитку креативності молодших школярів на уроках математики засобами дидактичних ігор.....	45
2.2. Огляд практичного досвіду учителів початкової школи з розвитку креативності молодших школярів на уроках математики засобами дидактичних ігор.....	57
2.3. Практичні рекомендації щодо удосконалення змісту уроків математики, спрямованих на розвиток креативності молодших школярів засобами дидактичних ігор.....	65
ВИСНОВКИ	78
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	83
ДОДАТКИ	90

ВСТУП

Актуальність дослідження. У сучасній школі виникає нагальна потреба у розширенні методичного потенціалу в цілому та в активних формах навчання, зокрема. До таких активних форм навчання належать ігрові технології.

Проблема розвитку креативності молодших школярів на уроках математики засобами дидактичних ігор останнім часом стала надзвичайно актуальною. Це обумовлено тим фактом, що в даний час освітній процес потребує такої організації, яка б забезпечила розвиток індивідуального та творчого підходу до кожного учня, сприяла би впровадженню різних інноваційних навчальних програм, реалізувала принципи гуманного підходу до дітей тощо.

У всіх педагогічних методиках, процес навчання орієнтований на психологію вікового та індивідуального розвитку школяра. Ігрові форми, як методи активного навчання, переводять навчальний процес пізнання в приємне, і при цьому ефективно заняття. А при комплексному використанні різних методик, що підвищують розвиток творчого потенціалу учнів, можна досягти продуктивних результатів.

Ігрові технології в процесі навчання молодших школярів, зокрема, і на уроках математики, є однією з унікальних форм навчання, що дозволяє зробити цікавими та захоплюючими роботу учнів на творчо-пошуковому рівні, позитивним аспектом якої є те, що вона сприяє використанню набутих учнями знань у новій ситуації. Цікавість умовного світу гри робить позитивною емоційно забарвленою монотонну діяльність із запам'ятовування, повторення, закріплення чи засвоєння інформації, а емоційність ігрового дійства активізує всі психічні процеси та функції дитини.

Іншою позитивною стороною гри є те, що вона сприяє використанню знань у новій ситуації. Таким чином, матеріал, що засвоюється учнями, проходить через своєрідну практику, вносить різноманітність та інтерес у навчальний процес.

Проблема сучасної школи – втрата багатьма учнями інтересу до навчання. Це відбувається, в тому числі, і через наступні причини: навантаження одноманітним навчальним матеріалом; недосконалість методів, прийомів та форм організації навчального процесу; обмежені можливості для творчого прояву, до вияву та розвитку креативності. Сьогодні уявлення про те, що школа має давати передусім знання, вміння, навички, тобто служити свого роду роздавальним пунктом, складом готових знань, визнається неактуальним.

Завданням сучасної школи має стати формування людини, яка удосконалює себе, здатної самостійно приймати рішення, відповідати за них, шукати шляхи їх реалізації, тобто людини творчої, креативної

Наразі, початкова школа здатна вирішити нові завдання, поставлені перед вітчизняною освітою, насамперед забезпечити умови для розвитку дитини як суб'єкта власної діяльності, суб'єкта розвитку (а не об'єкта педагогічних впливів вчителя). Слугувати виконанню цієї задачі покликана ігрова діяльність, зокрема, і дидактичні ігри, які активно використовуються на уроках математики у початковій школі.

Зазначимо, що освітній процес в початковій школі визначається вимогами вітчизняного освітнього законодавства. На законодавчому рівні завдання з розвитку освітніх компетенцій молодших школярів закріплене Законами України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», цільовими комплексними програмами з окремих предметів шкільного циклу, зокрема, з математики, тощо. Проблему розвитку освітніх компетенцій особистості висвітлено в низці загальнодержавних освітніх програм, зокрема: Державній національній програмі «Освіта» (Україна XXI століття), Національній доктрині розвитку освіти України, Концепції національного виховання та Концепції Нової української школи.

На думку деяких вчених (А. А. Бобро, Т. М. Бочарової, Т. В. Воробйової, Т. В. Коваль) можливості використання засобів дидактичних ігор на уроках математики у початковій школі величезні: під час уроку дидактична мета ставиться перед учнями у формі ігрового завдання, а навчальний матеріал

використовується як її засіб. Гра не замінює традиційні форми та методи навчання; вона раціонально їх доповнює, оскільки через неї вдається ефективніше досягти мети та завдань уроку. Через гру ефективніше досягаються взаємовідносини між вчителем та учнями, оскільки ігри дозволяють розкрити їх особисті якості, найкращі сторони характеру. Так само гра знімає психологічну втому, мобілізує розумові зусилля школярів, сприяє розвитку навичок самодисципліни і організаторських здібностей, створює емоційно розслаблену і радісну обстановку під час уроку. Ігрова дидактика дозволяє учням, класифікувати предмети за тими чи іншими ознаками, порівнювати та зіставляти їх, розвивати спостережливість.

Окремі аспекти використання дидактичних ігор на уроках математики у початковій школі висвітлювали у своїх роботах М. Курик, Н. Мазур, В.В.Павленко, Г. Самаруха та ін. Вчені доводять, що у грі учень порівнює, зіставляє, здійснює доступний йому аналіз та синтез, розвиває такі психічні функції, як пам'ять, увага, поглиблює кмітливість, мовлення, силу волі. Гра на уроці математики сприяє створенню у молодших школярів основних уявлення про геометричні фігури: квадрат, прямокутник, коло, сприяє закріпленню усних прийомів обчислень, розвиває пам'ять та інші розумові здібності дітей. Але у виборі гри має враховуватись дотримання основних умов, таких як: відповідність та доступність віковим можливостям учнів, взаємодія навчально-виховних цілей уроку тощо.

Необхідність виявлення особливостей та педагогічних умов розвитку креативності молодших школярів на уроках математики засобами дидактичних ігор зумовила вибір теми дослідження: **«Розвиток креативності молодших школярів на уроках математики засобами дидактичних ігор»**.

Об'єкт дослідження: процес розвитку креативності молодших школярів на уроках математики засобами дидактичних ігор.

Предмет дослідження: методичні особливості та педагогічні умови забезпечення процесу розвитку креативності молодших школярів на уроках математики засобами дидактичних ігор.

Гіпотеза дослідження: ефективним способом розвитку креативності молодших школярів на уроках математики можуть стати засоби дидактичних ігор, процес впровадження яких у сучасний урок математики у початковій школі покращиться, у разі дотримання таких педагогічних умов: розвитку мотивації учнів до прояву креативності; створення творчого освітнього середовища у якості чинника розвитку креативного мислення учнів; включення до змісту уроку математики системи дидактичних ігор, спрямованих на розвиток креативності.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити особливості розвитку креативності молодших школярів на уроках математики засобами дидактичних ігор.

Відповідно до об'єкта, предмета, мети і гіпотези дослідження визначено такі **завдання:**

1. Здійснити дефінітивний аналіз базових понять дослідження.
2. Охарактеризувати сучасні підходи до розвитку креативності молодших школярів.
3. Розробити компоненти, критерії, показники та рівні стану сформованості креативності молодших школярів на уроках математики засобами дидактичних ігор.
4. Виокремити педагогічні умови розвитку креативності молодших школярів на уроках математики засобами дидактичних ігор.
5. Здійснити огляд практичного досвіду учителів початкової школи з розвитку креативності молодших школярів на уроках математики засобами дидактичних ігор.
6. Обґрунтувати практичні рекомендації щодо удосконалення змісту уроків математики, спрямованих на розвиток креативності молодших школярів засобами дидактичних ігор.

Методологія дослідження. Методологічну основу роботи становлять наукові праці таких вітчизняних і зарубіжних дослідників: О.Є. Антонової, В.Л.Антонішиної, О.Г Бабчук, Т. М. Бочарової, Т. В. Воробйової, С. В. Дорофей,

Л.В. Коваль, Ю.М. Лимар, Н.І. Міщенко, Г. Самарухи, С.О. Скворцової, В.В., Федорчук, Є. Д. Харькової, Ю. С. Чапук, М.М. Чепіль, І. Ю. Шахіної, Л. Шевчук, Г.М. Шикітки, В. Шпак, А. О. Юрченко, Т. А. Яновської, А. Яценко та інших.

Методи дослідження: теоретичні (аналіз, порівняння, синтез, класифікація та узагальнення наукових джерел із проблеми дослідження; вивчення педагогічного досвіду, програмних документів) були використані з метою з'ясування педагогічних умов розвитку креативності молодших школярів на уроках математики засобами дидактичних ігор; емпіричні (спостереження за ігровою діяльністю молодших школярів, аналіз продуктів творчої діяльності дітей) – для виявлення та перевірки стану сформованості креативності молодших школярів на уроках математики засобами дидактичних ігор.

Експериментальна база дослідження. Дослідженням було охоплено 25 учнів третього класу Комунального Закладу «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів с. Качанівка Війтівецької сільської ради Хмельницького району Вінницької області».

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що магістерська робота є комплексним дослідженням процесу розвитку креативності молодших школярів на уроках математики засобами дидактичних ігор, за результатами якого сформульовано ряд наукових положень і висновків. Зокрема, до них відносяться такі:

– вперше здійснено комплексний дефінітивний аналіз базових понять дослідження з проблеми розвитку креативності молодших школярів на уроках математики засобами дидактичних ігор;

– отримали подальший розвиток сучасні підходи до розвитку креативності молодших школярів;

– проведено експериментально-дослідну роботу, спрямовану на виявлення стану розвитку креативності молодших школярів на уроках математики засобами дидактичних ігор, задля чого здійснене комплексне обґрунтування компонентів, критеріїв та показники, а також визначено рівні розвитку креативності молодших школярів;

– науковий результат уточнює педагогічні умови розвитку креативності молодших школярів на уроках математики засобами дидактичних ігор;

– розроблені практичні рекомендації щодо удосконалення змісту уроків математики, спрямованих на розвиток креативності молодших школярів засобами дидактичних ігор.

Практичне значення результатів дослідження. Матеріали і висновки, отримані під час проведення дослідження, можуть бути використані в загальних і спеціальних курсах лекцій з дисциплін, пов'язаних із організацією процесу початкової освіти у вітчизняній школі. Результати дослідження можуть застосовуватися фахівцями, що займаються питаннями розвитку креативності молодших школярів на уроках математики засобами дидактичних ігор.

Апробація результатів дослідження здійснювалася на таких наукових конференціях :

1. Наукова інтернет – конференція з проблем вищої освіти і науки «Тенденції, проблеми та шляхи їх вирішення у організаційно-методологічному забезпеченні підготовки фахівців» (ХНАДУ, листопад, 2021 р.).

2. VI Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція “Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти” (ВДПУ імені Михайла Коцюбинського м. Вінниця, травень, 2022 р.).

За результатами дипломного дослідження опубліковано *2 статті*:

1. Поворознюк С.В., Марценюк А. М. Педагогічна оцінка алгоритму комплексної експертно – статистичної методики з оцінки оперативних можливостей аварійно-рятувальних підрозділів. *Тенденції, проблеми та шляхи їх вирішення у організаційно-методологічному забезпеченні підготовки фахівців*: збірник наукових праць за матеріалами наукової інтернет-конференції з проблем вищої освіти і науки (18 листопада 2021 р.). Харків, ХНАДУ, 2021. 357с.

2. Марценюк А. Особливості розвитку креативності молодших школярів на уроках математики. *Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти* :збірник

матеріалів VI Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (Вінниця, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 6-7 липня 2022 р.) Вінниця, 2022.

Структура дипломної роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (55 найменувань) та додатків. Загальний обсяг становить 101 сторінку, основний зміст викладено на 81 сторінці.

ВИСНОВКИ

У відповідності до поставлених на початку дослідження завдань, можна зробити наступні висновки:

1. Під час виконання першого завдання дослідження нами було розглянуто особливості трактування таких понять, як: креативність, творчість, дивергентне мислення, конвергентне мислення, здатність до прогнозування (у контексті елементу креативності), мислення молодших школярів, креативне мислення, ігрові технології, дидактичні ігри. Окрім того, ми виявили що творчість є складним психологічним феноменом та, при цьому, вчені пояснюють та розділяють категорії «творчість» та «креативність». Однак, креативність інтегрована у творчий процес. Прикладні характеристики креативності доповнюють і конкретизують уявлення, що склалися, про творчість, творчий процес, творчий акт і суб'єкт творчості (творчої особистості).

2. Завдяки комплексній характеристиці сучасних підходів до розвитку креативності молодших школярів, ми виявили, що формування креативної особистості є одним із найважливіших завдань сучасної освіти. Потреба зрозуміти природу креативності та шляхи її розвитку виникла, як наслідок потреби впливати на творчу діяльність з метою підвищення її ефективності. Один із шляхів вирішення цієї проблеми – посилення творчого потенціалу особистості за допомогою розвитку креативності.

Виокремили чотири сучасних підходи до розвитку креативності молодших школярів: 1) креативність як риса окремої особистості; 2) креативність як унікальна здатність; 3) креативність як процес; 4) креативність як продукт діяльності. Також виокремили той факт, що більшість сучасних дослідників схиляються до того, що природа творчості єдина, а тому і здатність до творчості універсальна. Навчившись діяти у сфері мистецтва, техніки чи в інших видах діяльності, людина легко може перенести цей досвід у будь-яку іншу сферу. Саме тому здатність до творчості розглядається як відносно автономна, самостійна здібність.

3. У дослідженні ми визначили та обґрунтували компоненти, критерії, показники та рівні стану сформованості креативності молодших школярів на уроках математики засобами дидактичних ігор.

У ході проведення нами були виокремлені, з огляду на запропоновані компоненти, такі критерії: мотиваційний (наявність інтересу до ігрової діяльності; швидкість розуміння змісту та правил гри; ініціативність під час участі у грі); пізнавальний (активізація пізнавальної діяльності учнів; підвищення інтересу до вивчення математики; розвиток логічного мислення та творчих здібностей); діяльнісний (знання послідовності шляху виконання завдань гри; вміння застосовувати наявні знання; творча активність особистості).

Під час проведення констатувального етапу експерименту нами було встановлено такі рівні стану сформованості розумового розвитку учнів початкової школи у процесі розв'язування сюжетних задач:

Низький рівень виявили 7,9% учнів. Такі учні: не можуть самостійно включитися у ігрову діяльність та допускають грубі помилки під час виконання ігрових завдань.

Середній рівень виявили 26,3% учнів. Такі учні: розуміють зміст та правила гри з другого/третього пояснення, включаються у ігровий процес обережно, нестандартні рішення під час проведення дидактичної гри на уроці математики виявляють випадково, на запитання вчителя за грою, якщо такі виникають, відповідають з помилками, які усувають лише при підказці вчителя.

Достатній рівень ми виявили у 42,3% учнів. Ці учні: розуміють зміст та правила гри при поясненні вчителя, активно включаються у ігровий процес, виявляють нестандартні рішення під час проведення дидактичної гри на уроці математики, можуть відповісти на запитання вчителя за грою, якщо такі виникають, проте, допускають незначні помилки у відповіді.

Високий рівень виявили 23,5% учнів, які брали участь у дослідно-експериментальній роботі. Такі учні: швидко розуміють зміст та правила гри, активно включаються у ігровий процес, виявляють нестандартні рішення під час

проведення дидактичної гри на уроці математики, можуть без помилок відповісти на запитання вчителя за грою, якщо такі виникають.

Таким чином, в ході проведення констатувального етапу дослідно-експериментальної роботи ми виявили, що загальний рівень сформованості креативності молодших школярів на уроках математики засобами дидактичних ігор потребує коректування. Задля цього ми у подальшому виокремили педагогічні умови розвитку креативності молодших школярів на уроках математики засобами дидактичних ігор, здійснили огляд та проаналізувати практичний досвід учителів початкової школи з розвитку креативності молодших школярів на уроках математики засобами дидактичних ігор, також ми навели практичні рекомендації щодо удосконалення змісту уроків математики, спрямованих на розвиток креативності молодших школярів засобами дидактичних ігор.

4. У дипломному дослідженні нами було уточнено педагогічні умови розвитку креативності молодших школярів на уроках математики засобами дидактичних ігор. Серед педагогічних умов розвитку креативності молодших школярів на уроках математики засобами дидактичних ігор нами виокремлено наступні: розвиток мотивації учнів до прояву креативності; створення творчого освітнього середовища у якості чинника розвитку креативного мислення учнів; включення до змісту уроку математики системи дидактичних ігор, спрямованих на розвиток креативності.

Формування креативності відбувається на мотиваційно-особистісному рівні, тому у якості першої умови, що сприяє розвитку креативного мислення учнів, ми виокремили розвиток їх мотивації до прояву креативності у різних видах діяльності. Стимулюючого значення набувають такі способи розвитку творчого мислення, як заохочення безлічі запитань, що виходять від дитини, припущень, самостійного пошуку відповідей, незалежність і відповідальність суджень особистості, схвальні оцінки продуктів уяви, прагнення до дослідницької діяльності

Друга умова розвитку креативності молодших школярів на уроках математики засобами дидактичних ігор – створення творчого освітнього середовища як чинника розвитку учнів – доречно не лише для розвитку позитивної мотивації і творчого потенціалу дітей, але й з метою саморозвитку особистості.

Третя умова розвитку креативності молодших школярів на уроках математики засобами дидактичних ігор – включення до змісту уроку математики системи дидактичних ігор, спрямованих на розвиток креативності. Тому, що одним із найбільш привабливих для дітей способів активізації діяльності на уроці є використання дидактичних ігор. Вони викликають в учнів непідробний інтерес до процесу пізнання, допомагають активізувати пізнавальну діяльність та легше засвоювати навчальний матеріал. У процесі гри учень спостерігає, порівнює, зіставляє, робить узагальнення. Дидактичні ігри спрямовані на вирішення конкретних завдань з навчання дітей, але паралельно вони здійснюють виховний та розвиваючий вплив на дитину. У грі дитина шукає задоволення, гра є світом практичної діяльності дитини, яка задовольняє як фізичні, так і духовні її потреби. Дидактичні ігри можна застосовувати на різних етапах уроку: на початку уроку, під час повторення раніше вивченої теми; також щодо нового матеріалу; і наприкінці уроку, під час закріплення нової теми, систематизації знань учнів.

5. Описаний у дипломному дослідженні досвід учителів початкової школи (К.В. Дудки та О. В. Нестеренко) свідчить про те, що застосування ігрових технологій під час проведення уроків математики у початковій школі зокрема, дидактичного спрямування, сприяє розвитку креативності молодших школярів.

6. Обґрунтувавши практичні рекомендації щодо удосконалення змісту уроків математики, спрямованих на розвиток креативності молодших школярів засобами дидактичних ігор, ми визначили, що педагогам необхідно дотримуватись низки вимог до проведення дидактичної гри: підготувати необхідне устаткування, зробити необхідні записи; доступно викласти сюжет, розподілити ролі; поставити перед дітьми пізнавальне завдання; брати участь у

грі мають усі діти; характер дидактичної гри залежить від етапу уроку, на якому проводиться; підсумки гри повинні бути завжди позитивними: відзначаються не лише досягнення учнів, а й те, над чим слід попрацювати тощо.

Таким чином, узагальнюючи наведене, зазначимо, що дидактичні ігри є найпотужнішим засобом для розвитку креативності молодших школярів. Застосування засобів дидактичних ігор на уроках математики у початковій школі дає змогу використати усі, доступні педагогу методи навчання та виховання, зокрема, і розвитку творчого початку/креативності учня, що доводить висунуту нами на початку дослідження гіпотезу, а саме, що ефективним способом розвитку креативності молодших школярів на уроках математики можуть стати засоби дидактичних ігор. Також нами зазначено, що процес впровадження засобів дидактичних ігор у сучасний урок математики у початковій школі покращиться у разі дотримання таких педагогічних умов: розвитку мотивації учнів до прояву креативності; створення творчого освітнього середовища у якості чинника розвитку креативного мислення учнів; включення до змісту уроку математики системи дидактичних ігор, спрямованих на розвиток креативності. Адже, дидактична гра допомагає зробити будь-який навчальний матеріал захоплюючим, викликає в учнів глибоке задоволення, створює радісний робочий настрій, полегшує процес засвоєння знань. Унікальність гри полягає в тому, що саме гра і є та діяльність, у процесі якої формується людська уява, без якої неможливий жодний прояв творчої особистості. Дидактичні ігри спрямовані на вирішення конкретних завдань навчання школярів математики, але водночас у них проявляється виховний та розвивальний вплив ігрової діяльності. Граючи, дитина переймає на себе соціальну функцію дорослого та відтворює її у своїх діях. Норми людських взаємин через гру стають джерелом розвитку моралі самої дитини; діти отримують можливість для становлення як особистості в цілому, так і окремих психічних процесів. Цікавий матеріал допомагає активізувати розумовий процес, розвиває пізнавальну активність, спостережливість, увагу, пам'ять, мислення, підтримує інтерес до досліджуваного. Ігрові завдання розвивають у дітей кмітливість, винахідливість.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонова О.Є. Сутність поняття креативності: проблеми та пошуки. *Теоретичні і прикладні аспекти розвитку креативної освіти у вищій школі*. Житомир : Видавництво ім. І. Франка, 2012. С.14–41.
2. Антонішина В. Л. Структурний аналіз поняття «креативність» у психолого-педагогічних дослідженнях. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : збірник наукових праць*. Київ, 2011. Випуск 15, книга І. С. 97– 107.
3. Бабчук О.Г. Креативність як складна властивість особистості в індивідуально-психологічному вимірі. *Актуальні проблеми психології : збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С.Костюка*. 2010. Т. X. Вип. 16. С. 34-42.
4. Бех І. Д. Виховання особистості: Сходження до духовності. Київ : Либідь, 2006. 272 с.
5. Бобро А. А., Коваль Т. В. Дидактичні умови організації самостійної роботи молодших школярів. *Психолого-педагогічні науки*. 2018. № 3. С.78-82.
6. Богданович М.В. Методика викладання математики в початкових класах: Навчальний посібник – 3-тє вид., перероблене і доповнене. Тернопіль : Навчальна книга «Богдан», 2016. 368 с.
7. Бондар В. І. Критичне мислення в психології та педагогіці: сутність, розвиток та формування: посіб. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова. 2015. 106 с.
8. Бочарова Т. М. Активізація творчого мислення молодших школярів. *Таврійський вісник освіти*. 2013.№1 (41). С. 150-154.
9. Войтенко О.В. Виховання в учнів початкових класів цінностей здорового способу життя засобами ігрової діяльності. *Наукові записки Малої академії наук України. Серія «Педагогічні науки»*. 2019. Вип. 14. С. 37–39.

10. Воробйова Т. В. Диференціація компонентів креативної компетентності молодших школярів. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи* : зб. наук. праць УПДПУ ім. П. Тичини. 2012. Вип. 43 (2). С. 113–118.
11. Воробйова Т. В. Оцінювання креативності в процесі вирішення навчальних завдань учнями молодших класів. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»*. Додаток 2 до Вип. 31 : Тематичний випуск «Проблеми емпіричних досліджень у психології». Київ : Гнозис, 2013. 548 с.
12. Демченко О. Інтерактивні методи в підготовці майбутніх вихователів обдарованих дітей у контексті євроінтеграційних вимог до підвищення якості вищої освіти. *Імплементація європейських стандартів в українські освітні дослідження*: зб. матеріалів III Міжнар. наук.-практ. конф. Української асоціації дослідників освіти (Київ, 21 червня 2019 р.). Київ – Дрогобич: Трек-ЛТД, 2019. С. 45–49.
13. Дорофей С. В., Чайковська О. М. Психологічні особливості розвитку креативності в молодшому шкільному віці. *Теорія і практика сучасної психології*. 2019. № 1. Т. 2. С. 43-47.
14. Дубровський В. Технологія організації і проведення дидактичної гри на уроках математики у початковій школі. *Наукові записки. Серія "Психолого-педагогічні науки"*. 2018. №2. С. 90-94.
15. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 424 с.
16. Єрмакова С. М. Розвиток креативного мислення учнів початкових класів URL: <http://klasnaocinka.com.ua/en/article/rozvitok-kreativnogo-mislennyauchniv-rochatkovikh.html> (дата звернення: 12.08.2022).
17. Загурська С. М. Розвиток креативності як психолого-педагогічна проблема сучасної освіти. *Народна освіта*. 2020. № 1 (40). URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=6028 (дата звернення: 12.08.2022).
18. Імбер В.І. Розвиток логічного мислення дітей дошкільного віку. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету ім. М.*

Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія // 36. наук. праць. Вип. 38. Вінниця: ТОВ фірма "Планер", 2012. С. 48-52.

19. Квак О. Вивчення сучасного досвіду використання дидактичної гри у процесі навчальної діяльності дітей 5-6 років. *Наукові записки Ніжинського державного педагогічного університету ім. М.Гоголя*. Ніжин, 2003. Вип. 3. С. 97-99.

20. Коваль Л.В. Методика навчання математики: теорія і практика. Харків : ЧП «Принт-Лідер», 2011. 414 с.

21. Конспект уроку математики в 3 класі з використанням дидактичних ігор. URL: osvita.ua/doc/files/news/65/6512/Matematika.doc (дата звернення: 12.08.2022).

22. Коряк О. В. Роль учителя у формуванні креативного мислення молодших школярів у процесі навчання. *Збірник наукових праць Херсонського державного університету. Педагогічні науки*. 2014. Вип. 65. С. 108-112.

23. Кугач Ю. Л., Бреславська Г.Б. Розвиток креативного мислення молодших школярів як педагогічна проблема. Теоретичні та практичні дослідження молодих вчених : Матеріали наукового семінару спеціальності 013 Початкова освіта (м. Миколаїв, Україна, 28 жовтня 2021 року). *Методичний вісник кафедри початкової освіти / за заг. ред. С. І. Якименко*. Миколаїв : СПД Румянцева, 2021. Вип. 12. С. 132-135.

24. Кузьменко Ю.В., Жиляєва Л.С. Розвиток творчих здібностей дитини як передумова успішної соціалізації особистості. *Таврійський вісник освіти*. 2015. № 1 (49). С. 142–146.

25. Курик М. Формування пізнавальної активності школярів через сюжетно-рольові та дидактичні ігри. *Гірська школа Українських Карпат*. 2016. №14. С. 240-242.

26. Кучай Т.П. Розвиток креативного мислення молодших школярів. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України*. Серія : Педагогіка, психологія, філософія. 2017. С. 154-158.

27. Лимар Ю.М., Василюк Я. Є. Розвиток креативного мислення учнів початкових класів. *Психологія і педагогіка на сучасному етапі розвитку наук: актуальні питання теорії і практики : збірник наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції (14-15 грудня 2018 р., м. Одеса). У 2-х частинах. Одеса : ГО «Південна фундація педагогіки», 2018. Ч. 2. С. 61-63.*
28. Мазур Н. Застосування методів критичного мислення на уроках у 3 класі. *Початкова школа. 2020. № 1. С.59–60.*
29. Міненко А.О. Дослідження актуальних питань розвитку творчих здібностей молодших школярів в педагогічній діяльності учителя початкової школи. *Наука і освіта. 2014. № 8. С. 119–123.*
30. Міщенко Н.І. Розвиток творчого потенціалу молодших школярів засобами інноваційних технологій. *Таврійський вісник освіти. 2017. № 1 (57). С. 138–144.*
31. Михайліченко М. В., Рудик Я. М. Освітні технології: навчальний посібник. К.: ЦП «Компринт», 2016. 583 с.
32. Опис досвіду роботи К.В. Дудки – вчительки початкових класів Комунального закладу «Таврійська загальноосвітня школа І-ІІ ступенів Новоуспенівської сільської ради Веселівського району Запорізької області» URL: «Використання ігрових технологій на уроках математики в початковій школі»// https://virtkafedra.ucoz.ua/publ/vistavkova_zala/veselivskij_rajon/vikoristannja_igro_vikh_tekhnologij_na_urokakh_matematiki_v_pochatkovij_shkoli/17-1-0-393 (дата звернення: 29.09.2022).
33. Опис досвіду А.О.В. Нестеренко – вчительки початкових класів Радивилівського НВК «Школа №2 – ліцей» ім. П.Г. Стрижака з теми «Розвиток особистості молодшого школяра засобами ігрових технологій» URL: http://oksanenet2.blogspot.com/p/blog-page_2179.html (дата звернення: 29.09.2022).
34. Павленко В.В. Методи проблемного навчання. Нові технології навчання: *наук.-пед.зб. Інститут інноваційних технологій і змісту освіти Міністерства освіти і науки. Київ. 2014. Вип.81. С. 75-79.*

35. Павленко В.В. Розвиток креативності молодших школярів як педагогічна проблема. *Проблеми освіти* : наук.-метод. зб. Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. Київ, 2015. Вип. 85. С. 152-158.
36. Павленко В.В. Креативність: сутнісна характеристика поняття. *Креативна педагогіка: наук.-метод. журнал*. Житомир : «Полісся». 2016. Вип. 11. С.120–131.
37. Распопова Т. В. Розвиток креативного мислення учнів молодших класів за допомогою дидактичної гри. *Початкове навчання та виховання*. 2011. №16-18 С. 272-274.
38. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи: підручник. Київ: Грамота, 2012. 504 с.
39. Самаруха Г. Дидактична гра – засіб розвитку творчих здібностей молодших школярів. *Інформаційне забезпечення навчального процесу*. 2014. № 4. С.63–70.
40. Скворцова С.О. Логіко-математичний розвиток учнів початкових класів. *Матеріали Всеукраїнських педагогічних читань*. Тернопіль, 2012. №12. С. 17 – 24.
41. Скорик Т.М. Елементи креативного навчання у роботі з молодшими школярами. *Інновації у роботі вчителя початкових класів: виклики і реалії НУШ : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції* (м. Львів, Україна, 14 квітня 2020 року). Львів : Центр прогресивної освіти «Генезум», 2020. С. 147-150.
42. Станіславчук І. М. Розвиток креативного мислення учнів початкових класів через використання творчих завдань : навч.-метод. посіб. Вінниця, 2017. 41 с.
43. Сучасні технології формування логіко-математичної компетентності в дітей дошкільного та молодшого шкільного віку / за заг. ред. Н.П. Тарнавської., Н. Ю. Рудницької, Ю. М. Мурашевич. Житомир: ФОП «Левковець», 2015. 430 с.

44. Федорчук В.В. Педагогічні технології в початковій школі. Кам'янець-Подільський : Видавець ПП Зволейко Д.Г., 2014. 268 с.
45. Харькова Є. Д. Реалізація педагогічних умов оптимізації самостійної роботи молодших школярів засобами педагогічної діагностики в навчальному процесі початкової школи. *Педагогічна освіта : теорія і практика*. 2014. Вип. 17. С. 360-364.
46. Чапюк Ю. С. Молодший шкільний вік як сензитивний період щодо розвитку творчого мислення : теоретичні аспекти. *INNOVATIVE SOLUTIONS IN MODERN SCIENCE*. 2016. № 1 (1). С. 1-15.
47. Чепіль М.М., Дуднік Н.З. Педагогічні технології. Київ : Академвидав, 2012. 224 с.
48. Шахіна І. Ю., Цимбал Т. О. Формування креативного мислення молодших школярів у процесі навчання. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького*. 2018. Серія «Педагогічні науки». №4. С. 125-132.
49. Шевчук Л. Дидактична гра як метод навчання математики в 1 - 2 класах. *Збірник студентських наукових праць*. 2016. № 1(5). С. 159-164.
50. Шикітка Г.М. Технології навчання освітньої галузі «Математика»: методичні рекомендації до практичних занять. Ужгород : ДВНЗ «УжНУ», 2021. 15 с.
51. Шпак В., Нінова Т. Управління дослідницькою діяльністю учнів нової української школи як основа формування креативного мислення. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України*. Серія: педагогічні науки. 2022. №28(1). С. 230-250.
52. Щорс В.В. Робота з обдарованими учнями : психолого-педагогічні та методологічні аспекти. Завучу. Усе для роботи. *Науково-методичний журнал*. 2016. № 17-18. С. 18-40.
53. Юрченко А. О. Розвиток креативності учнів початкової школи. *Київський науково-педагогічний вісник*. 2020. № 21. С. 135-139.
54. Яновська Т. А. Творче мислення та уява в структурі креативності молодших школярів. *Психологія і особистість*. 2021. №2 (20). С. 170-180.

55. Яценко А. Теоретико-методологічний аналіз проблеми психологічних особливостей розвитку креативності у молодшому шкільному віці. *Психологічні дослідження: наукові праці викладачів та студентів соціально-психологічного факультету* / за ред. Дем'янчук Ю.Ю., Портницької Н.Ф., Тичини І.М.-Житомир. Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2019. Вип. 11. С.85-87.